

Praktverk om biologiska samlingar

”Jag vill också jobba där”, utropade Brita Svensson när hon hade läst den nya boken om de fantastiska samlingar av växter och djur som vi har i Sverige. En för de flesta helt okänd skattkammare.

BRITA SVENSSON

Du kommer också att vilja vara en av alla dem som i sitt arbete eller på sin fritid ser till att samlingarna, gamla och nya, bevaras för allmänhet och forskare efter att ha läst *Skatter i vått och torrt. Biologiska samlingar i Sverige* av Torleif Ingelög. En helt fantastisk bok!

Jag läste den från pärm till pärm, men det behöver man inte göra. Nej, börja med kapitel fyra som beskriver en handfull hängivna människor, män och kvinnor som ägnar sin tid åt att på ett eller annat sätt samla och bevara levande eller döda varelser så att vi andra kan få njuta av kunskapen de inbringar.

Kapiteln innan kan synas lite långrandiga om man inte gillar uppräkningsmen men läs dem ändå om du vill fascineras av allt som finns i vårt land, på museer, skolor, privata vindar och källare av insekter, ormar, valben, pressade växter av Linné själv, och herbarieark med just det exemplar av en växtart som bestämmer att just så här och på inget annat sätt ska den arten se ut!

Några läsare känner kanske redan till detta praktverk men för er andra vill jag beskriva vad det rör sig om, nämligen en mycket vacker

Skatter i vått och torrt.
Biologiska samlingar i Sverige
Ingelög, T. 2013.
ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
368 sidor. ISBN 9789188506917.
Pris: 211 kr på Adlibris.

och läsvärd populärvetenskaplig bok om vårt lands oersättliga biologiska samlingar.

Bokens inledande kapitel beskriver vilka samlingar som finns och var, men också flera spännande sidoberättelser. Vi får bland annat lära oss hur en björn monteras i Åttjemuseet i Jokkmokk och hur pollenprognoser kommer till på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm.

När jag läst dessa sidor tänkte jag att jag måste nog ta fram papper och penna och skriva upp varje museum och herbarium och hur mycket det finns vid vart och ett av torra och blöta kollektorer av växter, djur, svampar och fossil. Som tur var vände jag på bladet och där fanns just en sådan tabell! Sammanlagt finns över 33 miljoner kollektorer i Sveriges museer.

Så följer alltså berättelser om några passionerade samlare och forskare som med sitt idoga arbete bidragit till kunskapen om allt från kärllväxter till blötdjur. Jag lärde mig också hur viktigt det är med skickliga illustratörer när det gäller att föra kunskapen vidare till oss andra.

Det är dock varken samlare eller illustratör jag vill bli efter att ha läst boken. Nej, jag vill

FIGUR 1. Två illustrationer ur boken. Det pressade exemplaret till vänster av den vackra gentianan *Gentiana veitchiorum* finns i herbariet vid Evolutionsmuseet i Uppsala. Blommornas blå färg lyser lika intensivt som när de samlades in av Harry Smith i Kina 1922.

På bilden till höger ser vi ett uppslag ur *Flora Kärallundensis 1780*, den äldsta sammanhållna växtsamlingen i herbariet vid Göteborgs universitet. För att säkerställa att nyponrosens färg bevarades för framtiden har någon målat på de pressade blombladen!

vara en doldis på ett museum. En som ser till att etiketterna är i fullgott skick, att det finns sprit i alla flaskor, att inga skadedjur tagit sig in bland skatterna, för om det är något som läsaren av denna bok inser så är det att det är just detta arbete som slutligen gör de oersättliga samlingarna värdefulla. Dessa doldisar är museernas sanna hjältar!

”Juveller i skattkammarna” kommer härnäst. Hur gick det till när den borttappade mus-hjorten återfanns? Det får du veta om du läser boken! Du kan däremot inte få veta var den finns för det är ännu inte bestämt, Visby eller Stockholm. I Lund finns världens viktigaste algherbarium med inte mindre än sextusen typexemplar, fantastiskt! Forskare från hela världen vänder sig till Lund för att få sina fynd bekräftade.

I de följande kapitlen beskrivs hur dessa skattkammare används, hur kollektioner sorteras och etiketteras för att vi ska kunna använda dem på bästa sätt, till exempel för släktskapsstudier eller analyser av miljöförändringar.

Förutom texten, som är välskriven, inspirerande, genomarbetad och med ytterst få upprepningar vill jag framhålla Lena Eliassons layout. Inget uppslag är det andra likt! Härligt

att inte veta hur nästa sida ser ut, ingen förutsägbarhet alls. Ibland en tabell, ibland en figur, ibland en illustration som försvinner omärkligt in i texten. Ibland ett helt uppslag med egen berättelse. Varje illustration har sin egen beskrivning som inte återfinns i texten. Skönt!

”Ytterst få upprepningar” är inte riktigt sant. Alldeles i slutet är det en hel del upprepningar, men jag är säker på att Torleif Ingelög fullt medvetet har med dem. Det handlar nämligen om statens ansvar för vården av samlingarna och hur viktigt detta är. Med författarens egna ord:

De viktigaste frågorna för huvudmännen är naturligtvis att se till att samlingarna förvaras i godtagbara lokaler och får nödvändig skötsel. Det är nödvändigt att huvudmännen verkar för bättre lokaler i flera fall och större anslag så att fler personal kan anställas. Sverige borde ha en nationell strategi för de biologiska samlingarna.

Alla läsare av SBT håller säkert med. Jag vill passa på att tillägga att det gäller även ansvaret för vår nationalnyckel som nu så sorgligt inte får fortsätta sin utgivning på det sätt som från början var tänkt. Om ”Skatter i vått och torrt” når dem som boken bland andra är tänkt för, landets beslutsfattare, kan det förhoppningsvis ske en förändring i positiv riktning. **SBT**.